

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Плахотнік Ольги Василівни про дисертаційне дослідження Навроцької Марії Михайлівни «Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У сучасному суспільстві постійно зростають вимоги до особистості педагога, оскільки від нього залежить якість освіти, успіх у проведенні в нашій країні інноваційних перетворень у системі освіти.

У цьому контексті привертає увагу проблема розвитку професійного іміджу педагога, вирішення якої надзвичайно актуальне в умовах післядипломної освіти. Важливою складовою іміджу викладача вищої школи та системи післядипломної освіти є його володіння високим рівнем професійної компетентності, що сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців та істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу як особистості самого викладача, так і його слухачів.

Актуальність представленого для експертизи дослідження підтверджується також низкою виявлених дисертанткою суперечностей між: потребою суспільства щодо впровадження нових підходів до розвитку іміджу особистості та недостатністю відповідних наукових розробок; станом теоретичного обґрунтування і навчально-методичного забезпечення процесу розвитку професійного іміджу педагога в умовах вищої освіти та домінуванням традиційної системи підготовки педагогічних кадрів; значними можливостями післядипломної освіти щодо розвитку іміджу сучасного педагога та недостатнім їх використанням.

З огляду на вищезазначене, актуальність дисертаційної роботи М. М. Навроцької не викликає сумнівів.

Дисертаційне дослідження виконано згідно з тематичними планами науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Особистісно-професійний розвиток педагога в процесі підготовки до інноваційної діяльності» (державний реєстраційний номер 0111U001321) й Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради «Теоретико-методологічні основи розвитку особистості в системі неперервної освіти» (державний реєстраційний номер № 0116U004931). Тема дисертації затверджена вченою радою КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (протокол № 1 від 23.01.2014 р.) і

погоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-16/630/1 від 11.06.2018 р.), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка № 01-23/347 від 18.06.2018 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 505/02-13 від 21.06.2018 р.), КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» (довідка № 01/21-508 від 22.06.2018 р.), Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 140 від 25.06.2018 р.).

Аналіз дисертаційної роботи і автореферату засвідчують беззаперечну наукову новизну і практичну значущість дослідження Навроцької М. М.. Їх контекстність всебічно простежується через протиріччя та посилання на педагогічні студії відомих науковців. Дослідницький апарат визначено вмотивовано і коректно.

Робота виконана з залученням ґрунтовної джерельної бази (288 найменувань, із них 11 – іноземною мовою), в якій відображено різні аспекти досліджуваного явища. Загальний обсяг дисертації складає 250 сторінок, основний зміст дисертації викладено на 176 сторінках. Робота містить 8 рисунків, 13 таблиць, 2 формули.

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, поданих у дисертації, слід зазначити, що дисертація має виважену структуру; кожний з окреслених розділів є логічним, послідовним, доцільним. Вважаємо, що дослідницький задум дуже вдало віддзеркалює й етапність організації дослідження дисертантки.

Позитивно слід оцінити уміння автора обрати доцільні, взаємодоповнюючі методи дослідження для аналізу педагогічної, філософської, науково-методичної літератури та нормативно-правової бази з проблеми розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

Проведена експертиза дослідження доводить, що на основі аналізу праць українських і зарубіжних учених, автору добре вдалося окреслити теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми, що сприятиме розвитку теорії і методики професійної освіти.

Переконливим є визначення автором наукової новизни дослідження, де вперше теоретично було дисертанткою обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти; розроблено модель розвитку іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти;

схарактеризовано критерії, показники та рівні розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, а також уточнено сутність понять «імідж педагога», «професійний імідж педагога», «розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти».

Важливим аспектом новизни дослідження є спрямування на подальший розвиток форм, методів та засобів, що забезпечують ефективний розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, що підкреслює практичну значущість дослідження (С.20-21 дис.).

Здобутком рецензованої роботи є ретельний і конкретний підхід до обґрунтування й аналізу поняттєво-категорійного апарату дослідження. (Розділ 1, параграф 1.1), де застосування структурно-функціонального підходу дало змогу чітко прописати змістові характеристики, функції, різні підходи до класифікації іміджу.

Важливий акцент зроблено на понятті «розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти», який трактується як цілеспрямований процес, під час якого відбуваються позитивні зміни зовнішнього вигляду, внутрішнього образу, манери спілкування педагога з учнями, колегами, батьками через застосування комплексу форм, методів і засобів, що використовуються в системі підвищення кваліфікації вчителів у курсовий, міжкурсний періоди та під час самоосвітньої діяльності особистості (С.53).

Аналізуючи сучасний стан розвитку професійного іміджу педагога, автор вмотивовано стверджує, що сьогодні бракує даних, які б дали змогу об'єктивно оцінити та визначити рівні розвитку професійного іміджу педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти. Автор робить акцент на тому, що здійснений нею аналіз навчальних планів закладів післядипломної освіти показав, що тематика лекційних та практичних занять, а також спецкурсів для слухачів курсів підвищення кваліфікації не включає жодної теми так чи інакше пов'язаної з іміджем педагога (С.92-93).

У процесі підготовки до експериментального дослідження автор провела опитування педагогів системи післядипломної освіти та встановила, що переважна більшість педагогів висловили бажання відвідувати заняття з розвитку іміджу, що відображено у додатку Б. Це спонукало дисертантку до обґрунтування моделі розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти та організації і проведення педагогічного експерименту (Розділ 2, параграф 2.1, Рис. 2.1, С.117).

Дисертантка достатньо професійно підійшла до розроблення означеної моделі, яка охоплює три блоки: концептуальний, діяльнісно-змістовий та

результативний, кожен з яких прописаний з розумінням структури і відповідних функцій.

Позитивно слід оцінити визначення і експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. Перевірка ефективності впровадження педагогічних умов дала авторові дисертації змогу впевнитись у їх дієвості, оскільки отримані результати засвідчили позитивну динаміку розвитку досліджуваного феномену (Розділ 2, параграф 2.3).

Як свідчать результати дослідження, відбулися суттєві позитивні зміни у динаміці розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, що свідчить на користь практичного значення дисертації Навроцької М.М..

Надійність і вірогідність одержаних результатів обґрунтовані завдяки здійсненню якісного і кількісного аналізу даних, їх статистичною обробкою та належною оцінкою результатів експериментального дослідження. Суттєвим доповненням до роботи є добре представлений графічний матеріал, який позитивно впливає на сприйняття тексту дисертації.

Висновки до розділів логічно вмотивовані та органічно впливають із результатів проведеного дослідження.

Практичне значення результатів дослідження представлено через розроблене навчально-методичне забезпечення процесу розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти: програму спецкурсу «Розвиток професійного іміджу педагога», методичні рекомендації «Розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті». Напрацювання, викладені в дисертації, навчально-методичні розробки можуть бути використані в освітньому процесі закладів післядипломної освіти, а також під час розробки відповідної навчально-методичної літератури, написання наукових досліджень з означеної проблематики.

Основні положення дисертації ідентичні змісту автореферату.

Географія апробації представленого дисертаційного дослідження М. М. Навроцької достатня.

Основні положення дисертаційної роботи відображено у 35 опублікованих працях, із них 33 одноосібні, зокрема: 10 статей у наукових фахових виданнях України; 3 – у закордонних наукових періодичних виданнях; 1 – розділ у колективній монографії; 19 – у збірниках матеріалів конференцій; 1 – програма спецкурсу; 1 – методичні рекомендації.

Як усяка наукова праця, присвячена дослідженню такої актуальної проблеми, дисертація М.М. Навроцької містить і певні дискусійні

положення, а, відтак, хотілося б уточнити й конкретизувати бачення автора щодо деяких із них:

1. Автор добре обізнана та зі знанням справи підійшла до аналізу праць вітчизняних авторів з проблем розвитку професійного іміджу педагога. Однак у підрозділі 1.1 слід було приділити більше уваги науковому доробку зарубіжних науковців. Такий аналіз сприяв би поглибленню теорії і практики професійної освіти.

2. У підрозділі 1.2 на підставі аналізу наукових джерел та узагальнення позицій учених автором виділено складові професійного іміджу педагога. Дисертація лише б виграла якби ці складові було більш детально схарактеризовано.

3. У підрозділі 1.3 досить лаконічно представлено характеристику результатів констатувального етапу педагогічного експерименту за діяльнісно-поведінковим критерієм розвитку професійного іміджу педагога. Варто було б повніше проаналізувати, чому отримано саме такі результати, з чим це пов'язано. Доречно було б показати труднощі та проблеми, які найчастіше виникали у респондентів на різних етапах експерименту.

4. У моделі розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти (рис. 2.1, С.117) наведено напрями підготовки педагогів (курсний, міжкурсний та самоосвітня діяльність), проте детального опису цих напрямів у тексті дисертації та автореферату немає, що збіднює можливості використання матеріалів дисертації практиками.

5. Дисертаційне дослідження виграло б, якби у підрозділі 2.2 при аналізі експериментальної перевірки першої педагогічної умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти (формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного іміджу в процесі моделювання професійного ідеалу) авторка більш детально описала професійний ідеал сучасного педагога.

Однак, висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер та суттєво не впливають на якість проведеного здобувачкою дослідження, не знижують її наукової і практичної цінності.

Загальний висновок:

Дисертація є самостійною завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані експериментальні результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку теорії і методики професійної освіти.

Дисертація М. М. Навроцької «Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти» засвідчує зрілий науковий світогляд та позицію дослідниці, досконале володіння нею методами науково-педагогічного аналізу, широку наукову обізнаність у сфері досліджуваної проблеми.

Дисертантка якісно виконала актуальне дослідження, яке за змістом, новизною, теоретичним та практичним значенням, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, та п.п. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року (зі змінами), а її автор Навроцька Марія Михайлівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,

О.В. Плахотнік

04.04.2019 р.

